

Nro 3.

A' FELS. R. TSASZÁRNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMEBŐL.

*Költ Bétsben Juliusnak 8 dik napján 1794.
esztendőben.*

Hadi Történetek és Környüállások:

Barrere azzal kérkedett múlt hólnapnak 16-dikán a' Párisi N. Gyűllés előtt, hogy Carthagónak el töröltetésében 3 esztendőt töltöttek el a' Rómaiak: ellenben öök, i. i. a' Frantziák ebben az esztendőben, vagy tökéletessen meg alázzák a' Britanniai szigeteknek kevély lakosait, vagy a' tengernek mélységés örvényei alá borittyák N. Britanniát. Az Anglusok ellen való halálos gyűlölséget, melly már ennekelötte is meg volt benne, leg inkább öregbitette szivekben az Amérikai gazdag tartományaiknak azok által lett el vétetések, és Pith ministernek a' Fr. constitutióinak le ron-

tására fordított erőlködése, a' ki mind nyilván, mind titkos úton és módokon azon iparkodik, hogy *Párisban* contrarevolutiót csinálhasson; hogy a' Conventnek tagjait el törölhesse, és így véget vetvén a' Fr. mostani anarchiának, ismét fel állithassa ottan az előbbi monarchica igazgatásnak formáját; hogy ezt végbe vivén, tsendeséget és nyugalommal szerezhessen mind magának Európának, mind az Európai uralkodó Fejedelmeknek. Mind ezeket jól tudják a' Frantziák, ahozképest azon erőlködnek, hogy *Pith* ministert, kinek fejére egy millió livra jutalmat tettek fel kezeikre kerithessék, 's Britanniába való bérontásra közelebb való utat készítenének magoknak Flandria tengerre fekvő részének elfoglaltatása, Hollandiának meg hódoltatása, 's onnan Angliába való által evezések által. E' végre fordították erejüket *Ypernek*, *Ostendének*, *Brüggnék* és *Gentnek* ostromlására és el vételére. *Ypern* ki nem álhatván a' hosszas ostromot, kénytelen vólt capitulálni, és az ostromló Frantziának kapuit fel nyitni, mellyet nemcsak a' közönséges levelek, hanem a' magános jelentések is bizonyosnak lenni mondanak. Egy Austr. Belgiomból jött közönséges levél ekként adja elő e' dolgot: *Ypern* városának, és az abban vólt őrizetnek, melly 6000 főből állottnak lenni mondatik, Frantziák kezekbe lett esése, még eddig ugyan officialiter ki nem hirdettetett, de fájdalom, valóságos, igaz, és minden kétség kívül való történet, mellynek még múlt *Juniusnak* 15-dikén kellett meg esni, mivel következett napon már *Nieuport* alatt vóltak, 's keményen ágyúzták annak erősségeit. Gr. *Clerfait* hadi Tármeester mindent el követett *Ypern* városának ostrom alól való fel szabadítására, meg is ütközött *Pichegrü* Fr. vezérrel *Jun.* 13 dikán, de diadalmat nem vehetett az ellenségnek sokaságán, kénytelen vólt seregeit *Brüggeig* és *Thieltig* visszavonni, *Walvorden* Hannóveránus Generállal égyütt a' *Scaldis* vizének innenső partyán le telepedni, 's ez

által, ha lehetséges lehet, akadályoztatni az ellenségnek sebes lépésekkel való előre nyomulását. *Ostendébe*, Austriai Belgiomnak nevezetes kereskedő városába és ki kötő helyébe 6000 *Pionierek*, az az, tábori sántz ásók küldettek, erősegeinek készítésére, minden azon környékekben lévő hidak fel szedettek, és a' mint a' közönséges hir foly, mind a' *Yorki* hertzeg, mind *Koburg* fő vezér öszve fogják magokat kaptsolni Gr. *Clerfai*ttel a' *Scaldis* vize partyán.

Eggy *Brüsszeli* magános levél, ekként adja elő *Ypern* városának mostani környülállásait: — „Mivel már *Ypern* capituláció által a' Frantziák' kezébe esett, izükség leszen az idei táborozásnak és hadakozásnak plánumát meg változtatni. Flandriának tengerre fekvő része tulajdon védelmezésére fog bizattatni, és az ellenség további előmenetelének meg akadályoztatására, az egész környék viz alá tétettetni (b). Gr. *Clerfait* Generál ármádiája a' *Scaldis* vizéhez fogja magát vissza húzni, azt fedezni, és az Anglus seregekkel egyetemben, melly *Gentül* fogva *Condeig* és *Valenciennesig* nyúlik ki, annak partyán cordont vonni. A' nehéz ártilléria az el foglaltatott négy Frantzia várakba, u. m. *Condébe*, *Valenciennesbe*, *Quesnoyha*, és *Landrecibe* fog küldettetni. — Városunknak, t. i. *Brüsszelnek* fedezésére 25 ezer emberrel jött *Koburg* hertzeg. Minden órán eggy olly ütközetnek kelletik esni, melly által vagy égygyik, vagy másik résznek diadalmaskodni kell.

C 2

(b.) *Ypern* mászszor is vólt már a' Frantziák' kezébe, még is csak ugyan meg maradt a' Fels. Austriai Háznak birtokában, 's reménylünk, hogy ennekutánna is meg fog maradni. 1678-diktól fogva, egész 1713 dikig szüntelen Frantzia kézben vólt, még is által adattatott az Austriai Háznak az Uirechti békességben.

Flandriának határain és *Tournesis* mellett lévő seregeink védelmezőképen fogják magokat tartani; a' Hannóverai armádia, addig is, míg hadi vezérjeink más rendeléseket tejéndenek, *Brügge* alatt fog állani, 's Flandriának tengerre fekvő részét védelmezni. — *Boliö* F. M. Lajtnánt armádiája, *Blankenstein* Generál corpussa által fog meg erősíteni.

Ypern városának ostromoltatásáról, és elvétetéséről ekként irt *Rysselből* egy Frantzia biztos a' közönséges jóra ügyelő Commissióhoz: *Ypernek* ostromoltatása még most is derekasan foly, ámbár minden úton módon igyekezzen az ellenség annak fel szabadításában. — *Jun.* 10 dikén értésére esvén vezérünknek, hogy reá akar ütni az ellenség, megtámadta, és *Hoogledi*'s *Rousselaeri* tanyájában megelőzte őtet. Nemcsak kemény, hanem valósággal véres is vólt ez a' viadal, mellyben csak ugyan el foglalták vitéz seregeink az ellenség táborát. — *Jun.* 13 dikán ismét, és ugyan azon helyen rajtuk ütöttek, a' midőn a' *Despreaux* Generál vezérlése alatt lévő jobb szárnya armádiánknak nagy zürzavar közt vontta magát *Rousselaer* alatt vissza; hanem a' centrum, avagy derék sereg nagy áthatatósággal ki állotta az ellenség tüzének hevét, és egynéhányfzori rajta hajtását a' kavallériának. Végtére kéntelen vólt az ellenség a' tsata mezőt el hagyni, 's magát *Thielt* és *Tourhout* alá visszafiz húzni. Három ágyút, és sok munitiót nyertünk. Egy *Richard* nevű nemzeti biztos ekként

1744 dikben ismét el foglalták azt a' Frantziák, még pedig királyoknak XV Lajosnak jelenlétében; hanem minekutánna nevezetesebb erősségeit le rontották volna, ismét által adták azt 1746-dik esztendőben, az *Aquisgranumi* békeségben, néhai Fels. Mária Theresiának.

irt a' Köz. Jóra ügyelő Commissionának : *Ypern* a' republica hatalmába esett, és noha számos őrizet volt abban, a' melly áthatatosan és vitézi módon viselte magát, még is kéntelen volt vitéz seregeinknek engedni. Holnap környülállásosan meg fogom e' dolgot írni.

A' *Sambre* vize mellett, az alatt mig egy más Frantzia colonné keménnyen vitattya *Charleroyt* B. *Alvintzy* Generál, a' ki a' *Monsi* és *Hallei* utakat és sikokat védelmezte, mély sántokat hányatott *Brüsszel* részéről, 's egészen bevágatta a' *Sonieni* erdőt. *Spiegel* Generál *Quatre-Bas* alatt telepedett le, *Boliö* F. M. Lajtinánt pedig, *Namur* fedezése végett *Gentblour* és *Masy* mellett leselkedik.

Eggy későbbi *Brüsszeli* levél ekként festi le a' *Namuri* Grófságban történt dolgokat: Tegnap előtt, u. m. *Jun.* 20 dikán, meg támadták a' Frantziák Gr. *Latour Chappelle-Herlaimont* mellett lévő tanyájában, 's hosszas viaskodások után hátrább is nyomták ötet. — Ugyan a' *Quatre-Bas* alatt lévő vigyázó Austriai seregekre reá hajtottak, onnan el üzték, és a' nevezett tanyát el vévén, *Jenapeig* nyomultak elő, 's keményen fenyegették *Nivellest* és *Brüsszelt*; hanem részünkről is olly jó rendelések tétettek, 's úgy helyheztek vitéz seregeink, hogy nem könnyen bújhatnak azokon által. Tegnap este vissza vonta magát az ellenség, vissza vévén töllök Gr. *Latour Chappelle-Herlaimonti* tanyáját. — Értésére esvén a' *Brüsszeli* lakosoknak az ellenségnek közelgetése, sokkal nagyobb nyúghatatlanságba estenek, mint ennekelötte valaha; a' fő kórmányszék mingyárt hajóra rakatta az archivumot, ugyan ezt miveltek a' hadi commissió, a' több székek, sőt még az itt lakó Európai ministerek is. Immár sok hajók el is indultak, 's mentek *Lilló*, *Antverpia*, és *Hollandia* felé; hanem tudunkra adattatván, hogy az ellenség magát vissza húzza, egynéhány hajó vissza tért, a' kórmányszék is meg állitot-

ta repülő hajóit. 400 Frantzia emigránsok ajánlották magokat a' város védelmezésére, kiknek mingyárt elegendő fegyver adattatott; hanem ma, t. i. *Jun.* 22-dikén vissza vétette tőlök azokat *Bender* Feldmarsal, meg köszönnvén szivességeket, 's hozzánk mutatott hiveségeket. *Ypern* városának feladattatásakor 300 hazájokból ki költözött Frantziák estenek a' győzedelmes patriótáknak kezeikbe, a' kik, hogyha néhány közönséges hírek hitelt érdemlenek, az ott találtatott Anglusokkal és Hannóveránusokkal égyütt, a' *Párisi* Conventnek végzése szerént, minden törvény nélkül agyon lövöldöztettek, a' Fr. fő vezér parantsolattyára. B. *Salis* Austriai Generál Májor az *Yperni* őrizetnek egy részével *Rysselbe* vitetett fogságra, más része pedig *St. Vinoxba* Flandriának középszerű, de erős várába küldetett, a' melly két mélföldnire fekszik *Dünkerkától*. — — Flandriában ismét véres tsatázások történtek. A' *Brüsszeli* újságnak tóldalékjában, illetén foglalatú, *Gentben Jun.* 24-dikén költ levél olvastatik: Mai napon három colonnében támadta meg az ellenség seregeinket, hanem mindenütt igen nagy veszte séggel verettetett vissza — az ágyúzás dél után két órától fogva 5 óráig tartott — a' Fr. armádiának bal szárnya *Gent* felé tartott, a' *Brüggi* kapu felől, az ott lévő vizi tsatorna hidjának őrizete a' *Hollandus* és *Hannóveránus* seregekre vólt bizattatva, az utólsóbbak hátrább nyomattatván, a' város kapujáig nyomúlt az ellenség, és bizonyosan bé is ment vólna oda, hogyha a' *Károly* fő hertzeg gyalog regementének egy része magát ellenébe nem szegezte, 's vissza nem üzte vólna. *Mondet* Obristlájtnánt a' tsata alatt oda érkeztvén, tökéletessen vissza verte a' már victóriát kiáltozott patriótákat, és a' vele lévő lovasok által egy egész Fr. compániát öszve aprította — az egymás után lassan lassan oda jutott segítő seregek még tovább üzték őket, úgy hogy, már most, veszedelem kívül vagyon *Gent* városa.

A' *Rajna* mellyékén táborozó Cs. K. hadi seregektől következő értelmű magános levelet olvasunk: Mi itten nagy készülétkben vagyunk, és ma hólnap bizonyossan öszve ágaskodunk a' *Franziákkal*. A' mint a' környülállások mutattyák, *Germerstheimtől* fogva *Saarlouisig* meg fogjuk őket támadni. A' táborig fortificációhoz értők azt beszélkik, hogy most *Germerstheim* erősebb *Landau-nál*, és hogy ennek meg vétele nem fog annyiban telni, mint amazé. — *Kalkreuth* Prusszus Generálnak fő kvártélyá *Hechenben*, *Homburg*-hoz két órányira vagyon. — Úgy halljuk, *Pirmasens* mellett derekasan meg verettettek a' *Franziák*, több is lesz még ilyen, ha élünk, és a' szerentse nekünk kedvezni fog.

A' leg későbbi *Brüsszeli* levelek ekként festik le a' *Fr. armádiának* jelenvaló erőlködéseit: Soha sem erőlködtenek annyira a' conventionalis seregek *Austr. Belgiomnak* el ragadására, mint most; soha sem vóltak oíly nagy számmal mint most; soha sem vóltak a' tsatázások oíly tüzezesek, és álhatatosak mint most. Úgy láttzik, hogy az északi, *Ardennesi*, és *Moselai* armádiákat tartományainknak szivébe akarják öszve tsatolni. Ahozképest szükségesnek ítílték a' szövetséges seregek magok védelmére egész erejeket öszve tenni, és addig is, mig a' segítő seregek az *Austriai tartományokból*, *Angliából*, és a' *Német Birodalomból* ide érkeznének, magokat védelmezőképen tartani. — *Gr. Clerfait* el hagyta *Thielti* tanyáját, a' *Scaldis* vizének fedezésére, *Gent* előtt telepedett le. *Ostende*, *Brügge*, és *Nieuport* környékei vizzel fognak bé borítani, és számos katonai őrizet által védelmeztetni. — Azomban bellyebb bellyebb nyomúlnak a' *Frantziák* *Flandriába*, kiváltképen a' miólta *Ypern* városának el vétetése által magoknak arra rövidebb útat nyitottanak. *Thielt* alatt, éppen azon a' helyen telepedtenek le, a' mellyet *Gr. Clerfait* el hagyni kényszerített. Gyakorta hol ide, hol amoda tsapnak bé, és a' mit találunk, eleséget, barmot,

vasat, vásznat, posztót s. a. t. mind el ragadoz-
 zák. — — Tegnap egész dühösséggel rohanta-
 nak *Gent* városára, a' honnan mindazáltal vízf-
 sza verettek. Mostan azt végzették hadi vezé-
 reink, hogy az el foglaltatott Fr. várakban ele-
 gendő őrizetet hagyván, egész erejeket ölzve kap-
 tsollyák, és a' *Sambre* vize és *Gent* mellett vi-
 gyázzanak az ellenség mozdulásaira. Egész nap
 a' *Koburg* hertzeg bagázsias szekerei mentenek
 városunkon által, 's bátorságosabb helyre vitet-
 nek. Itten a' magazinumok ki üresitetnek, 's ta-
 lám soha annyi lakos ki nem költözött honnyá-
 ból mint most, kétség kívül a' fő kormány-szék
 is ki fog innen hólnap költözni. — Reményijük,
 hogy *Charleroy* tsak addig is tarthattya magát,
 míg elegendő seregeket lehet segítségére küldeni.
 Hazánk védelmezésére magokat le kötelezett jó
 indulatú hazafiak közt sok fő rendű és méltósá-
 gú emberek találatnak, 's azok közt *Ursel* her-
 tzeg is.

Frantzia Ország.

Néhány hetekkel ennekelötte meg halván *Pá-
 risban*, eggy Cseh Országi, *Schönfeld* nevű Gróf-
 né, 25 ezer forintból álló hagyományát el petsé-
 teltette a' N. Gyűllés, azt adván okául, hogy a'
 meg holt asszony titkos levelezést tartott a' házá-
 jokból ki költözött Frantziákkal. Eggy Frantzia
 volontér katonának, a' ki *Moguntzia* alatt 27 sebet
 kapott, 300 livrát ajándékozott a' Convent, e'
 mellett elzendei kegyelem kenyeret is rendelt né-
 kie. — Néhai *Brissótnak* titoknokja meg találat-
 ván, tömlötzre vettetett. — *Jun.* 13. 14 és 15-ik
 napjain 66 személyt ítült a' revolutionalis szék
 halálra, kik között vóltanak *Fretau*, ennekelötte
 biztos a' N. Gyűllésnél, a' *Tolusi* Parlamentom-
 nak 26, és a' *Párisinak* 4 tagjai. A' többiek töb-
 nire *Lieferánsok*, és táborig Commissáriusok vól-
 tanak. *Charbonnier* Generál, a' ki *Charleroy* mel-
 lett kormányozta a' Fr. seregeket, és három iz-

bén által üzetetett a' *Sambre* vizén, fogva vitet-
 vén *Párisba*, által adattatott a' revolutionalis
 székek, 's kétség kivül ő is *Custine* és *Houchard*
 Generálok után fog az örökkévalóságba utazni.
 Harmad nappal az után 42 ember sententiaza-
 tott egynéhány esztendeig tartó tömlötzre, a' kik
 ottan compióttot tsinálván, azt végzették el ma-
 gok közt, hogy a' tömlöz ajtait fel törjék, és a'
 közönséges Jóra ügyelő Commissiónak tagjait rélz
 szerént meg olyék, rélz szerént pedig vas szögek-
 kel sűrűn ki vert hordókba zárván, hömpölyges-
 sék és kiozzák — mindnyájan veres válzon fel-
 sö ruhákba öltöztetve vitettek a' vezető helyre.
Juniusnak végén vége lett a' Frantzia constitutió
 szerént a' *Robertspiere* előülői hivatallyának is,
 's helyette *Lacoste* választatott előülővé. Minap
 egy hal áruló asszony a' szent gvilotinének sok
 foglalatosságairól belzélvén egy más kofával,
 's e' szót találván ki böffenteni, *o mon dieu!* az
 az, *óh istenem!* szomzéd asszonya jól artzúl tsap-
 ta, ezt adván okául: *hát nem tudod é, hogy a'*
miólta a' Convent a' leg főbb valóságot meg hatá-
rozta, azóltától fogva nintsen isten Fr. Országban.
 A' revolutionalis székek más formába lett öntet-
 tetésétől, 's hatalmának ki szélesitetésétől fogva
 olly nagy félelem fogta el a' *Párisi* jó gondolko-
 zású lakosoknak szíveiket, hogy az atya a' fiá-
 nak, ez az attyának nem hisz, 's nem mérészel
 előtte a' Convent ellen leg kissebbet is szóllani,
 tartván az egymás által lejendő el árúttatástól.
Páris városának veres kutsma nevű osztályában
 égyetlen egy rossz asszony 120 lakost vádolt el
 egyszerre, kik közül 14 el fogattatván, 's kérdő-
 re vonattatván, ártatlanoknak lenni találtattak,
 's helyettek a' hamis vádoló asszony dugatott a'
 tömlötzbe. A' miólta *Arnald*, és *Renaud Cecilia*
Robertspiert, és *Collot d' Herboist*, két nevezetes
 tagjait a' N. Gyűllésnek meg akarták ölni, azól-
 tától fogva sem ezekkel, sem más nemzeti kép-
 viselőkkel nem lehet szabadon szóllani. — A' kö-
 zönséges Jóra ügyelő Commissió azt végzette,

hogy mindennek irás által kelletik magát a' N. biztosoknál jelenteni. — *Robertspierre* javaslására ennekutánna egyedül olly személlyek fognak a' közönséges hivatalokra emeltetni, a' kik mértékletes életekről és jó gazdálkodásokról való társbizonyosság levelet mutathatnak, ezt adván okául, hogy a' feslett erköltsű, böven kötő, és rosszul gazdálkodó embernek mindenkor szüksége lévén a' pénzre, könnyen meg engedi magát mások által vesztegettetni. — A' Sz. *Lázár* nevű, és *Kármeliták* klastromában lévő fog házakba bétsukatott hajadonok és ifjú asszonyok többnire mind kövér testel, és másod magokkal boltsáttatnak onnan ki, az ott meg hagyattak pedig nem sokat heverhetnek a' gyermek dajkálkodás, és póla mosás miatt. — Néhány közönséges levelek azt hirdetik, hogy ismét nagy számmal vagynak a' *Royalisták*, hogy *Nantes* városát, annak várán kívül el foglalták, hogy azt is kezekre fogják keríteni, és hogy *Rennest*, kis *Britanniának* fő városát is ostromolják; ellenben más közönséges levelek azt erőssítik, hogy a' *Vendei* osztályban, holott mondatik a' *Royalisták* félzke lenni, vólt patrióta seregek az északi ármádiához menni parantsoltattak. E' kettő közül mellyik érdemelylyen inkább hitelt, még most meg nem határozhattuk, várjuk el a' jövendő idő által bizonyosan ki nyilatkoztatandó igazságot.

Lengyel Ország.

Köz-példabeszéd a' Magyarok közt: *A' sok lúd a' farkast is le húzza 20 körméről.* Eléggé iparkodnak a' szegény *Lengyelek* hazájoknak védelmezésében, régi szabadságoknak vissza szerzésében, nevezetesen pedig a' *Warsóviai* Ország gyűllésben, 1791 dik esztendőben készült *Constitúciójoknak* lábra állításában; de tsak kevés számmal vannak ök az *Orosz* és *Prusszus* hadi seregekhez képest. Azomban ök meg nem szűnnek magok védelmezéséről gondolkozni, és tsak nem min-

den nap számos rekruták vitetnek *Warsóvián* által. Minden kerület köteles *Kosciuskó* Generálisimus parantsolattya szerént, nemtsak gyalog, hanem lovas katonákat is állítani a' respublika szolgálattyára, és mind addig, míg vagy azoknak szolgálattyokra többé szükség nem lejénd, vagy magának a' hazának elegendő értéke leszen tartatásokra, a' nemesség tartozik köntössel, lóval, szerfzámmal, 's zsóldal tartani. A' lovas seregeknek formálására, minden lakos köteles 4 lován kívül a' többit óltsó árron a' haza szolgálattyára adni, azokért is pedig nem kész, hanem tsak papiros pénzel fizetteik meg nékiek. A' leg közelebb érkezett tudósítások szerént *Sydzragon* alatt, a' *polica* vizének partyán táborozik most *Kosciuskó* Generál 22 ezer főből álló seregével, 14 vagy 15 ezer *Oroszok* pedig a' nevezett viznek túlsó partyán. A' *Pruszszus* követ *Bucholcz* úr, még most is *Warsóviában* vagyon, semmi szabad elmenetelre való levelet nem nyerhetvén, mellyen midőn felettebb tsudálkozott vólna, az a' válasz adattatott nékie, hogy e' dologra nézve a' *Warsóviai* Nemzeti fő Tanátshoz folyamodna, ő pedig a' *Pruszsziai* király hire, 's engedelme nélkül nem mivelheti, a' király pedig törvénytelennek lenni tartya ezen Tanátsot. Minden Európai udvaroknak *Warsóviában* múlató követei *Potocky Ignátz* polgárhoz, a' külső dolgoknak fő kormányzójához tartoznak folyamodni, és ettől, 's nem mástól vesznek választ. A' *Svéciai* minister *Toll* úr múlt hólnapnak első napján ennek a' polgárnak tett jelentést, a' *Svéciai* és *Dániai* udvarok közt kötött szövegről, mellynek leg főbb, vagy inkább melleleg való tzellya az, hogy azon két nemzet tengeri hajókázásának és más nemzetekkel való kereskedésének, a' természet és nemzeti törvényeken fundáltatott szabadsága tovább is fenn tartasson, minden mások által lehető sértetésétől védelmeztessen. (És így *Svécia* és *Dánia* törvényesnek lenni isméri a' *Warsóviai* kormányzó nemzeti Tanátsot, következésképen, a'

jelen való Lengyel revolutiót is) — *Warsóviából* felettébb sok ágyúk szállítatnak által a' *Lythvániai* nagy hertzogségbe, és *Lublinba*, melly miatt minden védelmező eszközeitől meg fosztatván a' kiraly lakó városa, nagy nyúghatatlanságba ejteték a' lakosok, 's seregenként mennek által *Galliciába*. — *Kosciuskó* 500 ezer tallért vett ki a' *Krakóviai* templomnak gazdagságából, 's abból fizette ki az alatta lévő seregeknek zsóldját. — Sokan jó, többen rossz reménységben vagynak a' revolutiónak ki menetele felől — a' köz nép azal tsabittatik, hogy az *Austriai Ház* 15 ezer embert fog *Kosciuskó* segítségére küldeni, *Svécia* és *Dánia* őket védelmezni, a' *Török* az *Oroszok* ellen hadat indítani, és a' szomszéd tartományokban támadandó nyúghatatlanság miatt, kéntelenek lesznek mind a' *Prusszusok*, mind az *Oroszok*, *Országaikba* vissza menni. — Minden Lengyel Országi templomokból és klastromokból ki véte-
tik az ezüst, arany, és réz, és a' pénz-verő mühelybe küldetik. Az Ország *Primissa* múlt *Májusnak* 28 dikán közönséges circularis parantsolatot küldött ezen rendelés végett a' Lengyel papsághoz, 's arra intette őket, hogy valamit tehetnek, mindent végbe vigyenek a' haza bóldogságára.

B é t s.

Eggy *Spannberg* nevű *Austriai* mező városban, múlt hólnapnak 18-dik napján, dél után 2 és 3 óra közt, nagy rettentő villámlások, és menydörgések közt olly nagy zápor eső esett, hogy eggy fertály óra alatt, négyedfél réfnire nevededett fel a' viz, és valamit talált a' mezőben, szénát, gabonát, marhát, azt mind el horta, a' szöllő hegyekről és ugár földekről a' földet le seprette, a' kerti veteményeket semmivé tette, a' pintzékben lévő borokat hafzon vehetlenné tette; eggy szóval, olly nagy kárt okozott, hogy azt nem eggy hamar lehessen vissza szerezni. A' szegény lakosok, élteknek veszed-

lemtől való meg mentésére a' hegyekre szaladtak fel, és a' fákhöz támaszkodván, onnan nézték könyves szemekkel vagyonkáiknak a' viz árja által lett el ragadtatását. Az után négy nap múlván, dél után 4 órakor, hosszas eső után ismét nagy viz vólt, hanem sokkal kisebb az elsönél; hasonló viz áradás vólt *Jun. 24-dikén*, az az után harmad nappal, az az, *Jun. 27 dikén*, dél előtt 9 és 10 óra közt támadott özön még az előbbieket is felül haladta, és eggy singel magosabb vólt az elsönél, és ez által nemcsak *Jun. 18 dikén* meg maradott vagyonkáik, hanem tsűrjeik, istállóik, sőt hajlékaik is ölzve rontattak, 's el ragadtattak, a' mezőkön és hegyeken lévő élő-fák tövöstől ki tépettek, sőt a' házaknak kö-falai is le rontattak s. a. t.

Portugallia.

A' *Lisbonai* udvar azt a' hirt vette múlt *Májusban* Amérikából, hogy ottan lévő örökségeire, nevezetesen *Parara*, Brasiliának nevezetes városára rajta mentek a' Frantziák, 's keménnyen szorongatták azt. — E' végre 3 linea hajót, és 1 fregattát rakatott meg a' hadi Tanáts ágyúkkal és hadi eszközökkel azon *Portugalliai* örökségeknek védelmeztetésekre. *Maderában*, melly minden Atlanticum tengerben lévő szigetek közt, leg szebb, 's leg gazdagabb, pártot ütöttek a' lakosok, örökös urok, a' Portugallusok ellen. — Ezeknek meg zaboláztatásokra, minden Portugallus regementekből két compániák vétettek ki, hogy az oda menendő flottán, ők is oda vitettesenek. — Ennekfelette olly parantsolatot küldött az udvar az Admirálitáshoz, hogy minden hadakozó hajók készen tartassanak a' ki repülésre: melly miatt éjjel nappal forr a' munka a' fegyvert készítő műhelyekben.

Jelentés.

Nevelésről való Catechismus

avagy

Közönséges és akárki által megérthető

Nevelés

Iratott Frantzia nyelven *Chatelain Henrik*

Abrahámtól

Németből Magyarra fordítottatott

Kazinczi János.

Maróti és Dömösi Prédikátor által.

Minden érzékeny szív kívánnya az ifjúság jó nevelésének módját tudni, bocsátattak is már ezen tárgyról, kiváltképen a' jelen való században sok derék munkák világosságra: de azért nem következik, hogy az erről szóló újjabb, 's derekabb munkák örökösen a' setétségben maradjanak, az arany és ezüst maga természeti valóságában setét és komor test, hanem mennél jobban palléroztatik, annál szebb annak külső színe, annál jobban kap azokon a' szem. Ahozképest alázatosan jelentem a' N. Publicumnak, hogy én ezen munkát, világ eleibe kívánom bocsátani, hogyha csekély foglalatosságom által használhatok nemes Hazámnak és nemzetemnek. Hogy pedig ki ki jó eleve tudhassa, minémű munka legyen ez, ide teszem a' *Tigurumi* tudós Társaságnak erről való itélet tételét: „*Nulla fere est arbor, quae non tortuosa fiat, si cultura desit.* Ezt a' nevelésről való elmélkedést, a' melly a' Német Publicummal közöltetik, a' bódog emlékezetű *Chatelain Henrik Abrahám* úrnak, a' ki *Amsterdamból* való, kell köszönni, olly férfiúnak, a' ki a' mig élt, nemes érzékenységei és virtusai által sok izben ki nyilatkoztatta, és tálentomai 's közjóra tzelző erőlködéseivel által elegendőképen ajánlotta. Ő ezt először a' maga tulajdon familiájának neveléséért kélzítette; de midön a' *Harlemi* Tudós Társaság 1765 dik esztendőben, ezt a' fontos kérdést jutalomra feltevé volna: *Mellyik a' leg jobb mesterség a' gyermekeknek lelkét és szívet*

formálni, hogy ők hasznos és szerentsés emberek lehessenek? tehát ő közlötte ezeknek ezt az elmélkedést ilyen tzim alatt: *Ex paterno amore, ac in utilitatem civium et humanitatis.* — A' legmeg világosottabb tagjai ezen Társaságnak, gyönyörködéssel és helybe hagyással vették ezt a' *Chatelain* úr munkáját; meg esmérték sok közönnettel az ő vigyázóságát és gondosságát, hogy hamarább lehetne azoknak igyekezetén könnyíteni, a' kik a' gyermekek nevelésében foglalatoskodnak, mint valamelly prédikátziót minden akadémiái regulák szerént készíteni. Nyert is vólna ezért arany emlékeztető pénzt, ha a' jutalmaknak ki osztogatásában mindenkor a' vokokat fontolnák meg, de tsak meg számlállyák azokat, és így ő tsak ezüst emlékeztető pénzt kapott. Az ő elmélkedése frantziáúl nyomtattatott ki, és a' Társaságnak elmélkedései közt Belga nyelvre fordítatott. — A' rendkívül való nagy és jó szívű helybe hagyás, a' mellyel ötet a' Publicum vette, arra indította a' Frantzia Tüdósokat, hogy egy derekabb és meg jobbitatott ki adást állítanának elő, a' mellyből mi itten a' fordítást a' német Publicumnak ajánlyuk a' szíves bé vételnek reménysége alatt, és hogy ez sokaknak, egy hasznos nevelésről való kézi könyv fog lenni, mellynek betsét nem a' font, hanem a' helyes itilet tételnek mértékén kell keresni s. a. t.,, En tehát a' *Tigurumi* német ki adás szerént fogom ezen igen hasznos és szükséges munkát ki adni, és mennél előbb közleni az Erd. Publicummal, melly ha mind ennek, mind az Uránia felől való Társaságnak, és annak drága Fautorainak tettzeni fog, méltóztassanak engemet a' *Magyar Kurir* által tudósítani, illy adresse avagy útasítás alatt: *A Monsieur, Monsieur Antoine Andrássy Curé à Dömös, pour Mr. Jean Kazinczy Ministre de l' Eglise Reformée à Maroth.*

Szabad legyen a' *Magyar Kurirnak* az ifjúság neveléséről, és az ezen tárgyról tractáló hasznos munkákról való értelmét a' N. Publicum előtt ki jelenteni. A' mezei gazdaságról, a' föld mi-

velésről, annak termékeny való tételéről, a' barmoknak neveléséről, nyavalyáiknak orvoslásáról, a' méh tartásáról, a' kereskedésnek felállításáról, annak módjának ki találásáról, elközlítéséről s. a. t. hálá legyen az egeknek, a' Magyar Publicum is *effective* kezdett gondolkodni, az ifjúságnak jobb móddal való neveléséről pedig, a' melly ha valaha, most bizony igen izükes vólna, még eddig keveset, holott ez által tételik a' maga első formájában lévő ember jó emberre, polgárra, és jó kereszttényé. A' régi paléozottabb nemzeteknek, mint p. o. a' Görögöknek és Rómaiaknak igen nagy gondjok vólt e' tárgyra, a' mint ez *Plutarchusnak*'s más régi tudósoknak munkáik bizonyitták. Ezen tudománynak szükséges vóltát meg ismervén a' jelen való században élt, és még most is élő Tudósok, minden elméjeknek tehetségeit annak művelésére fordították, és ki egy, ki más részéről irt a' nevelésnek, a' mint ezt jól tudják a' litteraria históriában jártas hazánkfiak. Valamiképen lehetetlen az emberi test alkotmányának, a' test természeti, és természetén kívül való, az az, egészséges és nyavalyás állapotjának, a' gyógyító eszközöknek, egy szóval, az orvosi tudománynak fundamentomos és helyes esmérete nélkül, okos értelmes és hasznos belső orvosnak lenni; úgy lehetetlen a' nevelés tudományának értése nélkül jó nevelőnek lenni. — Ahoz képest mindeneknek előtte a' fobb iskolákban kellene az ifjúság nevelésének tudományát tanítani kezdeni, vagy a' melly még hasznosabb vólna, egy olly plánta iskolát fel állítani, mellyben a' jövendőbeli nevelők neveltetnének, taníttatnának, oktattatnának, és minekutánna alkalmasakká találtatnának e' hasznos de valósággal nehéz mesterségnek gyakorlására, akkor kellene őket, illendő fizetéssel az apróbb és nagyobb iskolákba az ifjúságnak nevelésére ki küldeni, a' kik jövendőben, jó atyákat, anyákat, férjeket, házas társakat, szolgákat, szolgálókat, urakat, jobbágyokat, s. a. t. nevelhetnének a' közönséges társaságnak.